

ใบความรู้ที่ ๙ เรื่อง ภาษาถิ่น (๓)
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๑ เรื่อง ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๙ เรื่อง ภาษาถิ่น (๓)
รายวิชา ภาษาไทย รหัสวิชา ท๑๕๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

ความสำคัญของภาษาถิ่น

ภาษาถิ่นเป็นเครื่องมือที่ใช้สื่อสารที่ใช้ระหว่างคนในท้องถิ่น ใช้ในการสร้างสรรค์วรรณกรรม และการถ่ายทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นเวลาช้านาน ภาษาถิ่นจึงเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สำคัญของท้องถิ่น ซึ่งปรากฏอยู่ในงานคติชนประเภทต่าง ๆ

งานคติชนประเภทต่าง ๆ ที่มีบทบาทในสังคมและสืบทอดต่อ ๆ กันมาเป็นเวลานานโดยภาษาถิ่น เช่น มีภาษิตภาษาถิ่น ซึ่งปู่ย่าตายายใช้ในการสั่งสอนอบรมลูกหลานให้ประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสังคม ทั้งในด้านการพูดจา การทำงาน การคบเพื่อน การวางตัวให้เหมาะสมกับกาลเทศะ มีปริศนาคำทายเป็นภาษาถิ่น ที่ฝึกเด็กให้มีไหวพริบปฏิภาณ นำสิ่งที่พบเห็นในท้องถิ่นมาตั้งเป็นคำถาม ทั้งภาษิตและปริศนามักเป็นถ้อยคำที่มีความคล้องจองมีการเปรียบเทียบที่คมคาย แต่ละท้องถิ่นมีเพลงพื้นบ้าน ทั้งที่เป็นเพลงสำหรับเด็ก เช่น เพลงกล่อมเด็ก เพลงร้องเล่นของเด็ก และเพลงสำหรับผู้ใหญ่ใช้ร้องโต้ตอบระหว่างชายหญิง เช่น ภาคเหนือมีเพลงขอ ภาคอีสานมีหมอลำ และภาคใต้มีเพลงบอก ปู่ย่าตายายเคยเล่านิทาน นิยาย และตำนานพื้นบ้านให้เด็กฟังเป็นภาษาถิ่น งานคติชนดังกล่าวนี้ล้วนมีคุณค่าในการให้คติเตือนใจ สร้างความเพลิดเพลิน ในขณะเดียวกันก็สร้างความสนทนสนมกลมเกลียว กระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เฒ่า ผู้แก่กับเยาวชนที่เป็นลูกหลาน

ในด้านวรรณกรรมลายลักษณ์ นับเป็นสิ่งที่น่าภูมิใจที่ไทยเราเป็นชาติที่ร่ำรวยวรรณกรรม จากการสำรวจของนักวิชาการพบว่าในท้องถิ่นภาคมีวรรณกรรมเป็นจำนวนมากที่จารหรือเขียนบนใบลาน สมุดข่อย สมุดสา บุตคำ และบุตขาว พุทธศาสนามีส่วนส่งเสริมให้เกิดการสร้างสรรค์วรรณกรรมในท้องถิ่นต่าง ๆ ทั้งที่เป็นเรื่องจริงและเรื่องที่แต่งขึ้น ถ่ายทอดความคิดและอารมณ์ความรู้สึก โดยมีการเล่นเสียง เล่นคำได้อย่างไพเราะ ชาบซึ่งกินใจได้ดีไม่แพ้กวีและนักเขียนในราชสำนัก วรรณกรรมท้องถิ่นมีทั้งเขียนเป็นบทร้อยแก้วและร้อยกรอง เพลงพื้นบ้านและวรรณกรรมร้อยกรองของแต่ละท้องถิ่นมีรูปแบบคำประพันธ์ที่สร้างสรรค์และสืบทอดกันมาแต่โบราณ

เอกสารตัวเขียนที่ถูกรวบรวมในท้องถิ่นต่าง ๆ ไม่ได้มีแต่นิทานพื้นบ้านเรื่องทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังมีตำนานเกี่ยวกับบ้านเมือง กฎหมาย ตำราเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ ตำราสมุนไพร ตำราการเพาะปลูก ตำราโหราศาสตร์ และตำราพิธีกรรมต่าง ๆ ด้วย นับเป็นที่รวมของภูมิปัญญา

แขนงต่าง ๆ เอกสารเหล่านี้ล้วนใช้ภาษาถิ่นในการถ่ายทอดทั้งสิ้น ภาษาถิ่นจึงมีความสำคัญต่อการศึกษา และการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นอย่างยิ่ง

ประโยชน์ของการศึกษาภาษาถิ่น

ภาษาไทยถิ่นมีประโยชน์สำหรับเยาวชนที่เป็นคนในท้องถิ่นอย่างยิ่ง ความรู้ภาษาไทยถิ่นจะช่วยให้มีความรู้ความเข้าใจ สามารถสืบทอดและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดมาแต่โบราณให้คงอยู่อย่างเหมาะสมกับสังคมปัจจุบันและอนาคตได้ นอกจากนี้การศึกษาภาษาไทยถิ่นยังประโยชน์ต่อผู้สนใจทั่วไป